

TÖVBE GÜNAHLARIN SİLİNMESİNE SEBEPTİR

Değerli Müminler!

Bugünkü sohbetimiz tövbe hakkında olacaktır.

Tövbe sözlükte geri dönmek demektir. Dindeki anlamı ise işlenmiş olan günahtan, suç ve kabahatten bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz demektir veya kabahatten, kabahat olduğu için pişmanlık duyarak vaz geçmektir.

Peygamberler dışında hiç kimse masum değil, yani günahtan korunmuş değildir. Herkes günah işleyebilir. Ne var ki insanlar birbirlerine oranla daha az daha çok günah işleyebilirler. Peygamberimiz bu hususu şöyle ifade buyuruyor:

كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ

“İnsanoğlunun hepsi günah işler. Günah işleyenlerin en hayırlısı ise (işlediği günaha pişman olup) tövbe edenlerdir.”⁴³⁰

Bu hadisi şerif, bazı insanların günah işlemeyeceğini sanmanın veya buna inanmanın doğru olmadığını ifade ediyor.

430 İbn Mâce, “Zühd”, 30.

Tövbe, Allah Teâlâ'nın, günah işleyen insanların, işledikleri günahlardan kurtulmaları için onlara tanıdığı bir imkandır. İnsan ne kadar çok günah işlerse işlesin ümitsizliğe düşmemeli, Allah Teâlâ'nın ona tanıdığı bu imkandan yararlanmalıdır. İnanan insan Allah'tan ümit kesmez. Allah'ın rahmetinden ancak inanmayanlar ümit keserler.

Suyun kiri temizlediği gibi samimi tövbe de günahları temizler. Yeter ki insan işlediği günaha pişmanlık duyarak onu terk etmiş ve bir daha onu yapmamaya karar vermiş olsun.

Allah Teâlâ'nın kullarına sonsuz merhamet ve şefkati vardır. Onların günahkâr olarak huzuruna gelmelerini istemez. Bunun için tövbe edip günahlardan arınmalarını ister. Bakınız Kur'an-ı Kerim'de ne buyuruyor:

وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.

“Ey müminler, hep birden Allah'a tövbe ediniz ki, kurtuluşa eresiniz.”⁴³¹

Ayet-i Kerime'nin kurtuluş için gösterdiği yol, kadın, erkek inanan herkesin kusur ve kabahatlerinden tövbe ile Allah'ın yardımına sığınıp emirlerine özen ve dikkat göstermektir.

Diğer taraftan tövbenin nasıl olacağını bildirmek üzere de:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا توبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

“Ey müminler! Nasûh (samimi) bir tövbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde (kıyamet gününde) Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar.”⁴³²

Ayet-i Kerime'de “Nasûh, tövbe ile tövbe etmemiz isteniyor.

431 Nûr, 24/31.

432 Tahrîm, 66/8.

Nasûh, nush kökünden mübalâğa kipidir ve çok öğüt veren demektir. Çok öğüt verici olarak nitelenen tövbe sahibine günahı bırakmasını öğütleyen onu günahattan kurtaran sadık ve samimi bir tövbe demektir.

Günahı bırakmadan yapılan tövbe, tövbe değildir.

Hz. Ömer nasûh tövbesini şöyle tanımlamıştır:

“Nasûh tövbe, günahattan tövbe edip, o günaha bir daha dönmek veya dönmek istememektir.”⁴³³

Hangi Tövbe Makbul Olur?

Allah'ın kabul edeceği tövbe ile ilgili olarak şöyle buyuruluyor:

أَنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا. وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْكُفْرَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا.

“Allah'ın kabul edeceği tövbe, ancak bilmeden kötülük edip de sonra tez elden tövbe edenlerin tövbeleridir. İşte Allah bunların tövbesini kabul eder. Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir. Yoksa kötülükleri yapıp yapıp da içlerinden birine ölüm gelince, “Ben şimdi tövbe ettim”, diyen ve kâfir olarak ölenler için (kabul edilecek) tövbe yoktur. Onlar için acı bir azap hazırlanmıştır.”⁴³⁴

Ayet-i Kerime'de cehaletle kötülük etmekten söz ediliyor. Ancak buradaki “cehâlet” bir şeyin günah olduğunu bilmeden onu yapmak anlamında değildir. Buradaki cehâletten maksat akılsızlıktır. Yani yaptığı işin sonucunun kişiyi nereye götüreceğini düşünmeden nefsinin arzu ve isteklerine kapılarak Allah'ın yasakladığı bir şeyi yasak olduğunu bile bile yapmasıdır.

433 Alûsî, *Ruhu'l-Maânî*, XXVIII, 157.

434 Nisâ, 4/17-18.

İşte nefsin isteklerine uyarak her nasılsa günah işlemiş olan kimseler, yaptıklarına pişmanlık duyar, bir daha yapmamaya karar vererek Allah'tan af dilerlerse, Allah tövbelerini kabul eder ve onları bağışlar, Ayet-i Kerime bu müjdeyi veriyor.

Ancak ye's haline gelinceye kadar yani yaşamaktan ümidi kesinceye kadar tövbeyi geciktirmemeye de dikkatimiz çekilmektedir. Bu noktaya geldikten yani yaşama ümidini kaybettikten sonra yapılan tövbe kabul olmaz.

Çünkü tövbe için, inandıktan sonra iyi bir iş yapabilecek kadar bir zaman bulunmalıdır. Bununla beraber günahkâr müminin son nefesindeki tövbesinin kabul olacağı Peygamberimiz tarafından bildirilmiş ve:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيَقْبَلُ تَوْبَةَ الْعَبْدِ مَا لَمْ يُغْرِغْهُ

“Allah, can boğaza gelmeden kulun tövbesini kabul eder.”⁴³⁵ buyurmuştur.

Fakat değerli müminler, tövbeyi günahın peşinden yapmak en doğrusudur. Çünkü Allah Teâlâ böyle olan tövbeyi kabul edeceğini bildirmektedir.

Kimin Tövbesi Makbuldür

Tövbenin nasıl yapılacağı ve kimin yaptığı tövbenin kabul olacağını açıklamadan önce günahların çeşitlerini bildirmek uygun olur.

İnsanın işlediği günahlar iki kısımdır.

Bir kısmı içki içmek gibi kul hakkı ile ilgili olmayan yalnız Allah'a karşı işlenmiş günahlardır.

Bu gibi yalnız Allah hakkı ile ilgili olan günahlardan tövbe etmek için üç şartın yerine getirilmesi gerekir .

Bunlar:

- a) Günahı terketmek
- b) Yaptığına pişmanlık duymak
- c) Bir daha yapmamaya karar vermek.

⁴³⁵ Tirmizî, “Daavat”, 99; İbn Mâce, “Zühd”, 30; İbn Hanbel, II, 132.

Günahı terketmeden yapılmış olan tövbe ile yine günaha pişman olmandan ve aynı günahı bir daha işlememeye karar vermeden yapılan tövbe, tövbe sayılmaz. Bu, içki içmekte olan kimsenin, “Ben içkiye tövbe ettim” demesine benzer ki buna tövbe denmez.

Günahın diğer bir kısmı da hırsızlık yapmak gibi insan hakkı ile ilgili olan günahdır. Hırsızlık yapmak günahdır, çünkü Allah Teâlâ bunu yasaklamıştır.

Bu gibi günahlardan tövbe etmenin, yukardaki şartlara ilâveten bir şartı daha vardır ki, o da hak sahibine hakkını vermek veya ondan helallik almaktır.

İşte işlenen günaha göre şartlarına uyarak yapılan tövbe makbul olur ve Allah Teâlâ böyle tövbe edeni bağışlar.

Bir defasında Hz. Ali, bir bedevinin:

–Ey Allahım senin beni bağışlamamı diliyor ve sana (günahlarımdan dolayı) tövbe ediyorum dediğini işitmişti de ona:

–Ey kişi, tövbede dil çabukluğu yalancılardan tövbesidir, demişti. Adam:

–O halde tövbe nedir? diye sorunca, Hz. Ali:

–O tövbenin altı özelliği vardır: Geçmiş günahlara pişmanlık duymak, (vaktinde ve zamanında yapılmayan) farzları (kılınmayan namazlar ile tutulmayan oruçları) iade etmek, haksızlık yaptığı kimsenin hakkını vermek, düşmanlarla helallaşmak, bir daha o günaha dönmemeye azmetmek ve nefsi günahla büyüttüğün gibi Allah’a itaatte eritmek ve ona günahların tadını tattırdığın gibi itaatın hazzını tattırmaktır, dedi.

Değerli müminler, bu şekilde tövbe eden kimsenin günahları silinir.

İbn Abbas (ra.) anlatıyor: Müşriklerden bazı kimseler adam öldürmüşler, bir çok cinayet işlemişler, zina edip bunda da çok ileri gitmişlerdi. Bunlar bu kusurları ile Peygamberimize gelerek:

–Ey Muhammed, senin tebliğ ettiğin ve kendisine çağırdığın İslâm dini kuşkusuz çok güzeldir. Eğer bize vaktiyle işlediğimiz bunca cinayet ve meşrû olmayan ilişkilerin arınmak yolu bulunduğunu bildirirseniz, (iyi olur) demişlerdi. Bunun üzerine şu âyetler nâzil oldu:

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا. يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا. إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.

“Onlar ki Allah ile beraber başka bir tanrıya yalvarmazlar. Allah’ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar ve zina etmezler. Bunları yapan günahı(nın cezasını) bulur. Kıyamet günü azabı kat kat artırılır ve onda (azapta) alçaltılmış olarak devamlı kalır. Ancak tövbe ve iman edip iyi davranışta bulunanlar başkadır. Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibir.”⁴³⁶

Bir de:

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım, Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin.”⁴³⁷

Allah Teâlâ’nın rahmeti sonsuzdur. İşlediği günahlardan pişmanlık duyup tövbe eden ve Allah’tan af ve bağış dileyen kullarının tövbelerini kabul eder ve onları bağışlar. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de:

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ.

“Allah kullarının tövbesini kabul eder, kötülükleri bağışlar ve yaptıklarınızı bilir.”⁴³⁸

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ.

436 Furkan, 25/68-70

437 Buhârî, Zümer 53. Ayetin Tefsiri, 1.

438 Şûrâ, 42/25.

“Kuşkusuz ben, tövbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra doğru yolda giden kimseyi bağışlarım.”⁴³⁹;

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا.

“Kim bir kötülük yapar, yahut nefesine zulmeder de sonra Allah’tan mağfiret dilerse, Allah’ı çok yarlıgayıcı ve esirgeyici bulacaktır.”⁴⁴⁰

Kur’an-ı Kerim, yaptığına pişman olup Allah’a sığınan ve O’ndan af ve bağış dileyenleri Allah’ın affettiğine dair örnekler verir. İşte bir örnek:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا صَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ
وَصَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

“Ve (seferden) geri kalan üç kişinin de (tövbelerini kabul etti). Yeryüzü genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkılmıştı. Nihayet Allah’tan yine Allah’a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hallerine) dönmeleri için Allah onların tövbelerini kabul etti. Çünkü Allah tövbeyi çok kabul eden, pek esirgeyendir.”⁴⁴¹

Ayet-i Kerime’de seferden geri kaldığı bildirilen üç kişi Ka’b b. Mâlik, Hilâl b. Umeyye ve Memâre b. Râbi idi. Bunlar Tebük seferine –mazeretleri olmadığı halde– katılmama suçu işlemişlerdi. Peygamberimiz Tebük seferinden dönüşünde bunları sorgulamış, mazeretsiz sefere katılmadıklarını anlayınca haklarında Allah’ın hüküm vermesine kadar beklemelerini emretmişti. Bunlar bu bekleme süresi içinde çok bunalmışlar, tövbe ederek Allah’a sığınmışlardı. Allah Teâlâ tövbelerini kabul buyurduğunu bu âyet-i kerime’yi indirmekle bildirmiştir.⁴⁴²

Değerli müminler, Allah Teâlâ o kadar engin merhamet sahibidir ki,

439 Tâhâ, 20/82.

440 Nisâ, 4/110.

441 Tevbe, 9/118.

442 Buhârî, “Meğâzi”, 79; Müslim, “Tövbe”, 9.

günahkâr olanların O'na yönelmesinden, O'ndan af ve bağış dilemesinden büyük sevinç duyar, bakınız Peygamberimiz bunu çok çarpıcı bir örnekle bildiriyor. Şöyle buyuruyor:

اللَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ حِينَ يَتُوبُ إِلَيْهِ مِنْ أَحَدِكُمْ كَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ
بَارِضٍ فَلَاةٍ فَاذْفَلَّتْ مِنْهُ وَعَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ فَأَيْسَ مِنْهَا فَأَتَى شَجْرَةً
فَاضْطَجَعَ فِي ظِلِّهَا قَدْ أَيْسَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذَا هُوَ بِهَا قَائِمَةٌ عِنْدَهُ
فَأَخَذَ بِخَطَمِهَا ثُمَّ قَالَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ اللَّهُمَّ أَنْتَ عَبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ. أَخْطَأَ مِنْ
شِدَّةِ الْفَرَحِ

“Kulunun günahlarına tövbe etmesinden dolayı Allah’ın sevinci, sizden birinizin ıssız çölde devesi ile giderken, onu üzerindeki yiyecek ve içeceklerle birlikte elinden kaçırmaması üzerine bir ağaç altına gelerek ümitsiz (ve bitkin) bir halde yaslanıp yattığında devesini yanı başında görmesi üzerine, devenin dizginini tutarak sonsuz sevincinden (Ey Allahım, Sen Rabbimsin ben de senin kulunum diyecek yerde) yanlılıkla, “Allahım, sen benim kulumsun, ben de senin rabbinim” dediğindeki sevincinden daha çoktur.”⁴⁴³

Evet değerli müminler, Allah Teâlâ yarattığı, akıl gibi üstün yetenek vererek diğer yaratıklarına üstün kıldığı kullarına sonsuz şefkat ve rahmeti vardır. Buhârî ile Müslim’in rivâyet ettikleri şu hadisi şerif bu hususu ne güzel ifade ediyor:

Hz. Ömer anlatıyor: Peygamberimizin huzurlarına (Havazin Kabilesinden) bazı esirler gelmişti. Esirler arasında emzikli bir kadın vardı. Çocuğunu kaybetmişti. O kadın göğsüne biriken sütü sağıyor, çocuklara veriyor, emziriyordu. Bu kadın esirler arasında çocuğunu bulunca hemen alıp sinesine bastı ve derin bir şefkatle çocuğunu emzirmeye başladı. Bunu görünce Peygamberimiz bize:

443 Müslim, “Tövbe”, 1.

أَتَرُونَ هَذِهِ الْمَرْءَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ قُلْنَا لَا وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا
تَطْرَحَهُ فَقَالَ اللَّهُ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدَهَا

–Şu kadının çocuğunu ateşe atacağını sanır mısınız? buyurdu. Biz:

–Hayır, atmaya gücü yettiği sürece atmaz, dedik. Bunun üzerine Peygamberimiz:

–İşte Allah Teâlâ kullarına, bu kadının çocuğuna şefkatinden daha merhametlidir, buyurdu.⁴⁴⁴

İşte bizi yaratan Rabbimiz böyle bize acıyan ve merhameti sonsuz olan bir Rab'dir. Biz ise günahkâr kullarıyız. İşlediğimiz günahta ısrar etmeden hemen tövbe edip O'na yönelmeli ve bizi bağışlamasını dilemeliyiz. Böyle yaptığımız takdirde hem O'nun rızasını kazanmış ve mağfiretine ermiş hem de günahlardan temizlenmiş olacağız.

Konuşmamızı, Buhârî ile Müslim'in rivâyet ettikleri bir hadisi şerifin meâli ile tamamlayalım.

Ebû Hureyre (ra.) anlatıyor:

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا وَرَبَّمَا قَالَ
أَذْنَبَ ذَنْبًا فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ وَرَبَّمَا قَالَ أَصَبْتُ فَاغْفِرْ لِي فَقَالَ رَبُّهُ أَعَلِمَ
عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي. ثُمَّ مَكَثَ مَا شَاءَ
اللَّهُ، ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا أَوْ أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَقَالَ رَبِّ أَذْنَبْتُ أَوْ أَصَبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ.
فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، ثُمَّ مَكَثَ
مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا وَرَبَّمَا قَالَ أَصَابَ ذَنْبًا قَالَ رَبِّ أَصَبْتُ أَوْ
أَذْنَبْتُ آخَرَ فَاغْفِرْهُ لِي. فَقَالَ أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِهِ
غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثَلَاثًا فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ

⁴⁴⁴ Buhârî, “Edeb”, 18; Müslim, “Tövbe”, 5.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: Bir kula bir günah isabet edip veya bir günah işleyip de:

–Allahım, ben bir günah işledim, yahut bilmeyerek bana bir günah isabet etmiş, kusurumu bağışla, derse, Allah Teâlâ:

–Demek ki, kulum, (dilerse) günahını affedecek (dilerse) cezalandıracak muhakkak bir Rabbi olduğunu bildi. O halde ben de kulumu bağışladım, buyurur. Sonra bu kul Allah'ın dilediği kadar bir zaman (günahsız) yaşar, sonra bir günah daha isabet edip veya bir günah işleyip de:

–Ey Rabbim, ben (bilerek) bir günah işledim, yahut (bilmeyerek) bir günaha düştüm, kusurumu bağışla, diye yalvarırsa, o kulun Rabbi:

–Demek ki kulum, günahını affedecek veya cezalandıracak bir Rabbi bulunduğunu bildi, o halde ben de bu kulumu bağışladım, buyurur. Sonra bu kul Allah'ın dilediği kadar bir zaman günahsız yaşar. Sonra bir günah isabet edip veya bir günah işleyip de:

–Allahım, ben bir günah işledim veya bir günah bana isabet etti, kusurumu affeyle, diye Allah'a yalvarırsa, Allah Teâlâ:

–Demek ki kulum, günahını bağışlayacak veya onu cezalandıracak bir Rabbi olduğunu bildi. Ben de üç defa kendisini affettim. Artık bu kulum dilediği işi işlesin (yani günahı tekrarlansa da her defasında içtenlikle tövbe etse Allah Teâlâ tövbesini kabul eder.)⁴⁴⁵

Bu hadisi şerif de Allah Teâlâ'nın kullarını ne kadar sevdiğini ve ne büyük merhamet sahibi olduğunu ifade etmektedir.

Böyle bir yaratıcısı olduğunu bilen bir mümin O'na yönelmez mi? O'ndan af ve bağış dilemez mi? O'na karşı olan kusurlu davranışlarından ötürü tövbe etmez mi?

O halde değerli müminler! Vakit geçirmeden veya vakti geçmeden işlediğimiz günahlara hemen tövbe etmeli, Allah'a yönelerek O'ndan af ve bağış dilemeliyiz. Tövbe işini geciktirmek doğru değildir. Çünkü ne zaman öleceğimizi bilemeyiz Kimsenin elinde ne kadar yaşayacağına dair kesin bir bilgi yoktur. Gençliğimize ve dinliğimize güvenmemeliyiz. Nice yaşlı ve hastalıklı insanlar dururken genç ve sağlıklı kimselerin ölmekte oldukları hepimizin bildiği bir gerçektir. Bir şair güzel söylemiş: “Çok sağ-

445 Buhârî, “Tevhîd”, 35; Müslim, “Tövbe”, 5.

lıklı kimseler var ki hiç hastalanmadan öürler. Çok da hastalıklı insanlar var ki uzun yıllar yaşarlar.”

Bu gerçeği göz önünde bulundurarak, eğer işlediğimiz günahlarda kul hakkı varsa hemen bu hakkı sahiplerine ödemeli veya onlardan helallik almalı ve böylece bizi bağışlamasını Allah'tan dilemeliyiz. Böyle yaptığımız takdirde Allah'ın bizi bağışlayacağında şüphesiz yoktur. Çünkü Allah buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

“Muhakkak Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”⁴⁴⁶

446 Zümer, 39/53.